

पाठ: 4 - काकोल्लूककथा

I. एकपदेन उत्तरत । Answer in one word.

1. काकानां नृपः कः आसीत् ? मेघवर्णः ।
2. उल्लूकानां नृपस्य नाम किम् आसीत् ? अरिमर्दनः ।
3. उल्लूकाः कुत्र वसति स्म ? गुहायाम् ।
4. काकाः कुत्र वसति स्म ? वट वृक्षे ।
5. उल्लूकानां विनाशाय उपायं कः अकथयत् ?
स्थिरजीवी नामकः चतुरः काकः ।

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत । Answer in complete sentence.

1. कः काकान् स्वशत्रवः मन्यते स्म ?
उल्लूकसमूहस्य नृपः अरिमर्दनः काकान् स्वशत्रवः
मन्यते स्म ।
2. मेघवर्णः काकान् किम् अकथयत् ?
मेघवर्णः काकान् अकथयत् - उल्लूकाः प्रतिदिनं
अस्माकं सदस्यान् मारयन्ति । यदि वर्यं शीघ्रं कमपि
उपायं न चिन्तयामः तर्हि अस्माकं काककुलमेव
समाप्तं भविष्यति । अस्माकं शत्रुः शक्तिशाली, अहंकारी
च अस्ति । शत्रो अरिमर्दनः आक्रमणं कृत्वा अस्मान्
मारयति ।
3. भीरुः काकः किम् अकथयत् ?
भीरुः काकः अकथयत् - अस्माभिः शत्रुः बलशाली अस्ति ।
अतः अस्माभिः हलनीतेः प्रयोगः करणीयः ।

4. स्थिरजीवी किम् अकथयत् ?

स्थिरजीवी अकथयत् - हे महाराज ! अस्माकं शत्रुः बलशाली
अस्ति । अतः अस्माभिः दूतनीतेः प्रयोगः करणीयः ।

3. भीरुः काकः किम् अकथयत् ?

भीरुः काकः अकथयत् - अस्माभिः तस्य अरिमर्दनस्य
पराधीनता स्वीकरणीया ।

5. उल्लूकाः कथं दग्धाः ?

राकोस्मिन् दिवसे स्थिरजीवी वृक्षस्य मूकपर्वतं गत्वा
अवदत् - " अहम् उल्लूकानां विनाशाय व्यवस्थां कृत्वा
आगतोस्मि । भवन्तः सर्वे वनात् अग्निं स्वीकृत्य शीघ्रं चलन्तु ।
तत्र गत्वा सर्वे काष्ठानि प्रज्वालयन् । वह्निदाहेन सर्वे उल्लूकाः
दग्धाः ।

III रेखांकितं पदमाधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरुत । Frame
questions for the underlined words.

1. पर्वते राका गुहा आसीत् । कुत्र ?

2. उल्लूकाः गुहायां वसति स्म । कुत्र ?

3. मेघवर्णः काकान् अकथयत् । कान् ?

4. काकः स्थिरजीवीम् वृक्षात् अधः पातयति । कस्मात् ?

5. शत्रो कदापि विश्वासः न करणीयः । कस्मिन् ?

IV पदानां मूलशब्दः, विभक्तिः वचनं च लिखत । What
root word, case and vachana.

पदम्	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनम्
काकाः	काक	प्रथमा	बहु
नृपस्य	नृप	षष्ठी	एक
काकानाम्	काक	षष्ठी	बहु
गुहायाम्	गुहा	सप्तमी	एक
पर्वते	पर्वत	सप्तमी	एक

७ प्रकृति - प्रत्यय विभाजं कुरुत। Separate the root word and suffix.

1. स्थित्वा - स्था + क्त्वा
2. विलोक्य - वि + लोक् + ल्यप्
3. कृत्वा - कृ + क्त्वा
4. दृष्ट्वा - दृश् + क्त्वा
5. स्वीकृत्य -

पाठः 5 - प्राचीना नगरी काशी

I. एकपदेन उत्तरत। Answer in one word.

1. काशी कस्मिन् प्रदेशे अवस्थिता ?
उत्तरप्रदेशे ।
2. केषां नगरी काशी ?
देवालयानाम् ।
3. काश्याः 'कोतवाल' इति कः देवः कथ्यते ?
कालभैरवः देवः ।
4. काश्यां कस्य जैनतीर्थंकरस्य जन्म अभवत् ?
पार्श्वनाथः ।
5. महात्मा गौतमबुद्धः उपदेशं कुत्र दत्तवान् ?
काश्याः सारनाथक्षेत्रे ।

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत। Answer in complete sentence.

1. काशीनगर्याः चर्चा केषु ग्रन्थेषु वर्तते ?
काशीनगर्याः चर्चा ऋग्वेदे, अथर्ववेदे, महाभारत, हरिवंश पुराणादिषु वर्तते ।

2. दुर्गाकुण्डमन्दिरं कदा निर्मितम् ?
दुर्गाकुण्डमन्दिरं सप्तदश शताब्द्यां मराठानूपेण निर्मितम्।
3. संकटमोचनहनुमतः मन्दिरस्य स्थापना केन कृता ?
संकटमोचनहनुमतः मन्दिरस्य स्थापना महाकविना तुलसीदासेन कृता ।
4. अधुना काशी केन नाम्ना प्रसिद्धा ?
अधुना काशी वाराणसी, बनारस नाम्ना प्रसिद्धा ।

III. रेखांकितं पदमाद्यन्त्य प्रश्न निर्माणं कुरुत । Frame questions for the underlined words.

1. देवालयानां मगरी वर्तते काशी ।
2. मराठानूपेण निर्मितम् इदं मन्दिरम् ।
3. महात्मा बुद्धः जायायाः ज्ञानं प्राप्य आगच्छत् ।
4. जैनानुयायिनः अत्र आगच्छन्ति ।
5. अस्माभिः संस्कृतेः दर्शनं करणीयम् ।

IV. पदानां मूलशब्दः, विभक्तिः, वचनं च लिखत ।

पदम्	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनम्
काशी	काशी	प्रथमा	एक
महाभारते	महाभारत	सप्तमी	एक
काश्याः	काशी	षष्ठी	एक
बौद्धानाम्	बौद्ध	वषष्ठी	बहु
पाठशालाः	पाठशाला	प्रथमा	बहु

५ शब्दो विच्छेदं कुरुत ।

1. तत्रैव - तत्र + एव
2. कोऽपि - कः + अपि
3. प्रसिद्धमस्ति - प्रसिद्धम् + अस्ति
4. सम्पूर्णमिन्द - सम्पूर्ण + आनन्द
5. शिवोपासना - शिव + उपासना